

CZU: 159.9.019.4:343.95:343.144.5

DOI: <https://doi.org/10.52692/1857-0011.2025.2-82.50>

MINCIUNA ȘI DETECTAREA EI: EVALUAREA COMPORTAMENTELOR NONVERBALE ÎN ANCHETA CRIMINALISTICĂ

BERECTARI Daria, studentă, anul II, Universitatea de Studii Europene din Moldova, Chișinău, Republica Moldova (conducători științifici: prof.univ. Alexandru Arseni, prof.univ., m.c. AȘM Ion Mereuță);
Facultatea de Drept și Facultatea de Psihologie, Universitatea New York, Praga, Cehia

Rezumat.

Minciuna este o strategie comportamentală frecvent utilizată în cadrul anchetelor penale, iar identificarea ei a devenit o componentă importantă a psihologiei criminale. Acest articol explorează metodele de analiză a comportamentului nonverbal – microexpresiile faciale, incongruențele gestuale, reacțiile fiziologice și tehnica interviului cognitiv – în scopul detectării minciunii [1, 2, 3, 4]. Lucrarea evidențiază utilitatea acestor tehnici în investigațiile judiciare și limitele lor în lipsa unei interpretări profesioniste [1, 3].

Cuvinte cheie: minciună, microexpresii, interogatoriu, psihologie criminală, poligraf, comportament nonverbal.

Summary. Lie and its detection: assessing nonverbal behaviors in criminal investigation.

Lying is a common behavioral strategy used in criminal investigations, and its detection has become an essential component of criminal psychology. This article explores various methods for analyzing nonverbal behavior – facial microexpressions, gestural incongruences, physiological reactions, and the cognitive interview technique – as tools for lie detection [1, 2, 3, 4]. The paper highlights the practical usefulness of these methods in judicial investigations and emphasizes their limitations when not interpreted by trained professionals [1, 3].

Keywords: deception, microexpressions, interrogation, criminal psychology, polygraph, nonverbal behavior.

Introducere.

Minciuna – comunicarea conștientă a unei informații false – este o manifestare frecventă în cadrul cercetării penale. Detectarea acesteia nu se poate baza exclusiv pe declarațiile verbale ale suspectului, ci presupune interpretarea nuanțată a comportamentelor nonverbale [1, 3]. Psihologia criminală contribuie semnificativ la înțelegerea tiparelor de comportament asociate disimulării, oferind anchetatorilor instrumente utile pentru evaluarea veridicității [3].

Material și metode.

Articolul de față se bazează pe o analiză calitativă de tip exploratoriu, având la bază cercetarea documentară și analiza comparativă a metodelor utilizate în detectarea minciunii din perspectivă psihologică și criminalistică [1, 2, 3]. Scopul acestei cercetări este de a evidenția aplicabilitatea și limitele principalelor tehnici utilizate în anchetele judiciare pentru identificarea disimulării comportamentale.

Au fost utilizate următoarele metode de cercetare:

1. *Analiza documentară (desk research):* Au fost studiate surse științifice primare și secundare, inclusiv articole din baze de date internaționale

precum PubMed, PsycINFO, Scopus, dar și lucrări fundamentale de psihologie criminală, cum ar fi cele semnate de Paul Ekman, Aldert Vrij, Joe Navarro [1, 2, 3]. Analiza a vizat clasificarea și sistematizarea indicatorilor comportamentali ai minciunii (verbal și nonverbal).

2. *Analiza comparativă:* A fost aplicată pentru evaluarea eficienței și fiabilității diverselor tehnici: microexpresii faciale, limbaj corporal incongruent, testul poligraf și interviul cognitive [1-6]. Compararea s-a făcut pe baza studiilor empirice, meta-analizelor și a rapoartelor din practica investigativă (FBI, Scotland Yard, Europol).

3. *Modelul teoretic al validării comportamentului nonverbal:* S-a utilizat drept cadru interpretativ Sistemul FACS (Facial Action Coding System), elaborat de Ekman & Friesen, pentru clasificarea expresiilor faciale [1]. Pentru limbajul corporal, s-au utilizat modelele propuse de Navarro și Pease, care disting între gesturi de confort, incongruență și gesturi defensive [2].

4. *Triangularea surselor:* Pentru validarea concluziilor, s-au consultat ghiduri de practică profesională, cazuri documentate din instanțele

de judecată și manuale universitare din domeniul psihologiei judiciare și criminalisticii [4-6]. Au fost analizate și opinii divergente privind valoarea probatorie a comportamentului nonverbal.

Această abordare metodologică mixtă permite o viziune critică și nuanțată asupra valorii acestor metode în contextul anchetei penale, păstrând echilibrul între utilitatea practică și limitele științifice ale interpretării comportamentale.

Rezultate și discuții.

1. *Microexpresiile faciale*. Microexpresiile sunt reacții emoționale involuntare, de scurtă durată (1/25 secunde), care trădează emoții ascunse. Studiile lui Paul Ekman au demonstrat că mincinoșii pot controla expresiile vizibile, dar nu și microexpresiile care pot indica frică, furie sau dispreț [1].

2. *Limbajul corporal incongruent*. Gesturile incongruente (ex. un „da” verbal însoțit de un gest de „nu”) pot semnala o contradicție între ceea ce se spune și ceea ce se gândește. De asemenea, semnele de anxietate, cum ar fi automanipulările (atingerea feței sau a gâtului), pot fi relevante [2, 3].

3. *Interviul cognitive*. Această metodă stimulează memoria prin reconstituirea mentală a contextului. Persoanele care mint tind să evite detaliile, să fie rigide și incoerente când li se cere să relateze din perspective diferite [4].

4. *Testul poligraf*. Măsoară reacții fiziologice (puls, respirație, conductivitate dermică) în fața unor întrebări relevante. Deși controversat ca probă legală, este util ca tehnică de orientare în investigație [5].

Limite și riscuri.

Comportamentele nonverbale nu sunt dovezi absolute ale minciunii. Emoții precum frica sau stresul pot fi greșit interpretate ca semne de culpabilitate [1, 6]. De aceea, analiza trebuie efectuată de psihologi instruiți, în corelație cu alte probe și contexte.

Concluzii.

Detectarea minciunii prin metode psihologice nonverbale este o componentă complementară a anchetei penale. Corelarea comportamentului nonverbal cu tehnici validate științific poate oferi indicii utile anchetatorilor, dar interpretarea acestor semnale trebuie să fie riguroasă, contextualizată și lipsită de subiectivism.

Bibliografie.

1. Ekman, P. *Telling Lies: Clues to Deceit in the Marketplace, Politics, and Marriage*. New York: W. W. Norton & Company, 2009. 416 p.
2. Navarro, J. *What Every BODY is Saying: An Ex-FBI Agent's Guide to Speed-Reading People*. New York: Harper Collins Publishers, 2013. 272 p.
3. Vrij, A. *Detecting Lies and Deceit: Pitfalls and Opportunities*. Chichester, West Sussex: John Wiley & Sons, 2008. 488 p.
4. Geiselman, R.E., Fisher, R.P. *Interviewing Witnesses and Victims*. Washington: U.S. Department of Justice, National Institute of Justice, 1997. 50 p.
5. Iacono, W.G. The Scientific Status of Research on Polygraph Techniques. In: *Psychological Science in the Public Interest*. Washington: Association for Psychological Science (APS), 2008.
5. Hartwig, M., Bond, C.F. Why do lie-catchers fail? In: *Psychological Bulletin*. 2011, 137(4), pp. 643-659.